

תשלומי משפחה

בית הדין לעבודה קובע, כי הכנסות של בעלי מניות בחברה משפחתית חייבות בדמי ביטוח לאומי < אלכסנדר שפירא

בינואר 2008 פורסם ברשומות תיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי, במסגרתו הוסיף המחוקק לחוק את סעיף 373א¹.

הוראות אלו, כפי שעולה במפורש מכות"רתן ("מועד חיוב מיוחד בדמי ביטוח") ומדברי ההסבר להצעת החוק, נועדו להקביל בין מועד החבות בדמי ביטוח לאומי בגין הכנסותיה ורווחיה של חברה משפחתית (וכן חברת בית וחברה שקופה) לבין מועד החבות במס בגין ההכנסות והרווחים על פי פקודת מס הכנסה. זאת, בניגוד לדין הקודם ולפי סיקת בית הדין הארצי לעבודה במספר מקרים², על פיהם יחיד שהוא בעל מניות (או חבר) בחברה משפחתית (או חברת בית) לא יחויב בדמי ביטוח בגין הכנסות החברה שיוחסו לו לצורכי מס אלא רק במועד חלו"קתן כדיבידנד.

ככלל, הכנסות הפטורות ממס הכנסה אינן פטורות בהכרח מדמי ביטוח. זאת, מאחר שהפטורים הקבועים לגבי מס הכנסה אינם חלים, בהעדר הוראה מפורשת הקובעת אחרת, לגבי החבות בדמי ביטוח. עם זאת, סעיף 350 לחוק הביטוח הלאומי, שכותרתו "הכנסות פטורות מדמי ביטוח", קובע מספר סוגים של הכנסות שאינן נחשבות להכנסה לעניין תשלום דמי ביטוח. דהיינו, הכנסות אלו – בדיוק כמו רווחי הון³ – אינן חייבות כלל בדמי ביטוח בידי יחיד, יהיה אשר יהיה סיווגו הביטוחי לעניין החוק.

לענייננו, רלוונטיות ההכנסות המנויות בפסקות (6) ו-(7) לסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי. פסקה (6) נוספה במקור כהוראת שעה לתקופה שבין 1.7.2002 לבין 31.12.2003; הפכה, בנוסח מתוקן, להוראת קבע במסגרת תיקון 76 לחוק הביטוח הלאומי (1.8.2004); והוחלפה בתי

רואה חשבון ועורך דין אלכסנדר שפירא

קון 103 לנוסח הנוכחי. ואילו במקביל להח"לפת הוראות סעיף 350(א)(6) לחוק במסגרת תיקון 103, נוספה לסעיף 350(א) פסקה (7).⁴ בעבר כבר ציינתי, כי נוסח הוראות סעיף 373א (כמו גם סעיף 350(א)(6)) בעייתית, שכן הוא עלול להביא ליישומה של פרשנות דווקנית שגויה, לפיה יש לחייב את בעלי המניות בחברת הצינור בדמי ביטוח בגין כלל הכנסותיה של חברת הצינור, לרבות הכנסות שאילו היו מתקבלות במישרין בידי בעלי המניות (היחידים) הן לא היו חייבות בדמי ביטוח, כגון רווחי הון והכנסות ריבית החייבות במס מוגבל.

ואכן, כך אירע. המוסד לביטוח לאומי אכן חייב את אותם יחידים בדמי ביטוח בגין כלל הכנסותיהן של החברות שבבעלותן. זאת, באופן גורף ובהתעלם מסוגן של אותן הכנסות. עם זאת, בעקבות הוצאת דרישות התשלום בידי הביטוח הלאומי, החלו דיונים בינו לבין לשכת רואי חשבון (באמצעות יו"ר ועדת המיסים דאז, רו"ח עופר מנירב). כתוצאה מכך הודיעה עו"ד כרמית נאור, סגנית היועץ המשפטי, כי הביטוח הלאומי חוזר בו מעמדתו: "אנו מסכימים לקבל את טענתיכם בדבר הפטור מתשלום דמי ביטוח לאומי לגבי הכנסות חברה משפחתית אשר הועברו ליחיד".

באפריל 2015 פרסמה נאור הבהרה, לפיה "בהמשך למכתבנו שבסימוכין ולמען הסר כל ספק נציין, שמכתבנו מתייחס אך ורק למצב בו מדובר בהכנסה שאם היתה מיוחסת ליחיד היתה פטורה מתשלום דמי ביטוח לפי חוק, ולכן אותה הכנסה תהיה פטורה גם לחברה המשפחתית". ואילו ביולי 2015 הודיעה נאור, כי הביטוח הלאומי יפעל כך רק "המועד בו ניתנה חוות הדעת המשפטית ואילך", דהיינו לגבי שנת 2014 ואילך. זאת, ללא כל ביסוס משפטי מדוע פרשנות בה הכיר כפרשנות הנכונה, אינה מיושמת גם

ביחס לשנים קודמות.

ברור איפוא, כי הביטוח הלאומי עצמו הכיר בחוסר ההיגיון הגלום בהשתתפות דמי ביטוח על הכנסות שאינן חייבות מלכתחילה בדמי ביטוח, רק מהטעם שהכנסות אלו נצמחו בידי חברה משפחתית. עם זאת, במקום לחדול לחלוטין מלגבות את דמי הביטוח, הביטוח הלאומי המשיך לעשות כן וביתר שאת (ותוך ביצוע עיקולים ליחידים שביקשו להשיג על גבייה זו) לגבי שנת 2013 ומוקדם יותר, וזאת למרות השיהוי שגלום בכך.

לאור האמור, הוגשו לבתי הדין האיזוריים לעבודה בתל אביב, ירושלים וחיפה 50 תובענות בעניין זה,⁵ מרביתן באמצעות משרדו של הח"מ, והן התבררו יחדיו בפני נשיאת בית הדין בתל אביב, הדס יהלום. כאמור, הביטוח הלאומי הודיע, כי הוא פועל בהסתמך על חוות דעת משפטית מטעמו. אך כאשר ביקש הח"מ להמציא את אותה חוות דעת, הסתבר שהיא מעולם לא ניתנה או לכל הפחות לא בכתב. יאיר גדרון הודיע מטעם הביטוח הלאומי: "אין בידי המוסד לביטוח לאומי חוות דעת משפטית כתובה בנוגע לנשוא מכתבה של עו"ד כרמית נאור".

ואם בכך לא סגי, הרי שבעקבות הגשת התובענות, חזר בו הביטוח הלאומי פעם נוספת, והפעם מעמדתו המעודכנת, והודיע כלאחר יד, כי בכונתו לדרוש דמי ביטוח בגין הכנסותיהן של חברות משפחתיות שהופקו בשנת 2018 ואילך. הודעה בעניין זה פורסמה באתר האינטרנט של הביטוח הלאומי, ומאוחר יותר פורסמה הודעה נוספת שעניינה בהקפאת הליכי גבייה לגבי חיובים אלו.

במסגרת הסיכומים מטעם התובעים הועלו טעמים רבים לתמיכה בעמדתם. בין היתר נטען, כי יש לפרש את המילים "יראו

את ההכנסה האמורה כאילו חולקה בסוף אותה שנת מס" שבסעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי, בהתאם לתכליתו היחידה של אותו סעיף – להקדים את מועד החבות בדמי ביטוח בגין ההכנסה החייבת שהפיקה החברה המשפחתית. בהתאם לכך, נטען, יש להגביל את תחולת הסעיף להכנסה החייבת מלכתחילה בדמי ביטוח (להבדיל מכווחי הון או שבח מקרקעין ומהכנסות המנוויות בסעיף 350א) לחוק שמלכתחילה אינם חייבים בדמי ביטוח). עוד נטען, כי ממילא יש לפרש את המילים "שאינה הכנסה לפי סעיף 373א" שבסעיף 350א(6) לחוק כמתייחסות אך ורק להכנסה שבאה בגדרו של אותו סעיף 373א (דהיינו, הכנסה החייבת מלכתחילה בדמי ביטוח) ולא להכנסה מדיבידנד רגיל.⁶

עוד נטען, כי פרשנות זו נתמכת במספר נימוקים, ובראש ובראשונה מתכליתו של תיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי כפי שעולה מדברי ההסבר להצעת החוק ומהפרוטוקולים של ועדת הכספים.

פסק הדין ניתן בינואר השנה, ובית הדין דחה את התובענות המאוחדות. הנשיאה יהלום קבעה, כי לשון הוראות החוק הרלוונטיות מטה את הכף לטובת הפרשנות שהביטוח הלאומי מבקש לייחס להן. גם בחינת תכלית החקיקה, כפי שהיא עולה מהצעת החוק ומהדיונים שהתקיימו בעניינה, תומכת בפרשנות הביטוח הלאומי. עוד קבע בית הדין, כי משלוח דרישות התשלום לתורביעים שלוש שנים לאחר המועד בו קיבל הביטוח הלאומי את המידע אודות הכנסותיהם מפקיד השומה, אינו מגיע לכדי שיהוי המבטל את הגבייה.

בכל הכבוד, הח"מ סבור שפסק הדין שגוי וכבר הוגש ערעור לבית הדין הארצי לעבודה. ●

הערות

1. וכך קובעת הוראה זו: "הפיקה חברה מהחברות המנויות בסעיפים 64 עד 1864 לפקודת מס הכנסה, לפי העניין, הכנסה חייבת כהגדרתה בסעיף 1 לפקודת מס הכנסה, בשנת מס פלונית, יראו את ההכנסה האמורה כאילו חולקה בסוף אותה שנת מס לחברי החברה או לבעלי המניות בה, לפי העניין, והכל בהתאם

לזכאותם היחסית ברווחי החברה במועד האמור."

2. ראו דב"ע מט/98-0, **המוסד לביטוח לאומי נ' וייס**; ע"ע 1117/01, **יוסף נ' המוסד לביטוח לאומי**.

3. רווח הון (לרבות שבח מקרקעין) אינו חייב כלל בדמי ביטוח.

4. סעיף 350א(6) ו-7 לחוק קובע: לעניין תשלום דמי ביטוח לא יראו כהכנסה – ... (6) הכנסה החייבת במס לפי הוראות סעיף 125ב לפקודת מס הכנסה, שאינה הכנסה לפי סעיף 373א, וכן הכנסה החייבת במס לפי הוראות סעיף 125ג(א) או (ג) לפקודת מס הכנסה; (7) הכנסה מדמי שכירות שחלות עליה הוראות סעיף 122 לפקודת מס הכנסה, הכנסה מדמי שכירות מחוץ לישראל שחלות עליה הוראות סעיף 122א לפקודת מס הכנסה והכנסה שאינה הכנסה מעבודה כעובד או כעובד עצמאי, הפטורה ממס לפי כל דין, למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א), ולמעט הכנסה שיקבע שר האוצר, בהסכמת שר הרווחה, באישור ועדת

הכספים של הכנסות."

5. כל התביעות עוסקות בחברות משפחתיות ולא בחברות בית וההוראות שעניינן בחברה שקופה אינן בתוקף.

6. בסיכומים צוין, כי התובעים ערים לכך שסעיף 350א(6) קובע סייג להכנסות מדיבידנד הפטורות מדמי ביטוח, וזאת ביחס להכנסה לפי סעיף 373א לחוק, ובהתאם הודגש, כי עניינו של הסייג בהכנסות מכוח אותו סעיף 373א בלבד. דהיינו, מטרת אותו סייג היא למנוע את הטענה שהכנסות החברה המיוחסות מכוח סעיף 373א לחוק (כגון: הכנסות מעסק) פטורות כשלעצמן בחזקת דיבידנד. לפיכך, אין לפרש את הסייג כבא לקבוע שדיבידנד בידי חברה משפחתית יחויב בדמי ביטוח, לא כל שכן הכנסות ורווחי החברה שאינם חייבים מלכתחילה בדמי ביטוח (כגון רווח הון).